
Executive summary
της Έκθεσης του ΟΟΣΑ για την Εκπαίδευση στην Ελλάδα

Η ελληνική κοινωνία αποδίδει υψηλή αξία στην εκπαίδευση. Η σημασία της για την προσωπική, κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη –και για την αντιμετώπιση προκλήσεων από την τρέχουσα κρίση – έγινε πολλαπλώς κατανοητή.

Η δριμύτατη οικονομική κρίση των τελευταίων 8 ετών επηρέασε σημαντικά τους εκπαιδευτικούς θεσμούς σε όλα τα επίπεδα: συνεχείς πιέσεις στις δημόσιες δαπάνες στην εκπαίδευση, απουσία του κατάλληλου αριθμού προσλήψεων εκπαιδευτικού προσωπικού (ειδικά των δασκάλων), χαμηλή χρηματοδότηση των υποδομών, μετανάστευση σημαντικού αριθμού αποφοίτων ΑΕΙ δημιουργώντας ένα αισθητό φαινόμενο «μετανάστευσης εγκεφάλων», αύξηση αφίξεων μεταναστών και προσφύγων με επιτακτικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Σε αυτό το γεμάτο προκλήσεις περιβάλλον η μέση επίδοση των μαθητών, όπως αυτή αποτυπώνεται στο Πρόγραμμα του ΟΟΣΑ *PISA* διαμορφώνεται σε επίπεδα κάτω του μέσου όρου των χωρών του ΟΟΣΑ. Το 2015, σχεδόν ένας στους τρεις Έλληνες μαθητές δεν πέτυχε τη βάση στην *PISA* στις φυσικές επιστήμες και σημείωσε ανάλογες επιδόσεις στις μαθηματικές δεξιότητες και το γραμματισμό. Άλλοι δείκτες ωστόσο δείχνουν πιο θετικά στοιχεία και αποδεικνύουν την ικανότητα του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος να πετυχαίνει σε τομείς όπως η ισότητα, η πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, και να δίνει υψηλά κίνητρα στους φοιτητές.

Η Ελλάδα αναγνώρισε την αναγκαιότητα βελτίωσης της εκπαίδευσης και μεταρρυθμίσεων οι οποίες θα αντιμετωπίσουν ορισμένες από τις βασικές εκπαιδευτικές προκλήσεις. Το 2017, ένα τριετές εκπαιδευτικό πλάνο σκιαγράφησε κατευθυντήριες γραμμές και προτάσεις σε μία σειρά από πεδία προτεραιότητας για το διάστημα 2017- 2019. Δράσεις αναλήφθηκαν σε σειρά από μέτωπα και ξεκίνησαν διαδικασίες διαλόγου με βασικούς εκπαιδευτικούς εταίρους.

Ορισμένες από αυτές τις αναληφθείσες πρωτοβουλίες είναι η υποχρεωτική διετής προσχολική εκπαίδευση, το ολόημερο νηπιαγωγείο και δημοτικό, ο εκσυγχρονισμός των αναλυτικών προγραμμάτων, η νέα πρόταση για τις υποστηρικτικές δομές στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, οι νέες μορφές διοίκησης της Ανώτατης Εκπαίδευσης και ο εξορθολογισμός της οργάνωσης των μεταπτυχιακών σπουδών, η προώθηση της αυτοαξιολόγησης του σχολείου και η αξιολόγηση των ανώτερων στελεχών που επιβλέπουν τους εκπαιδευτικούς θεσμούς.

Για να συνεχίσει τη μεταρρυθμιστική του πορεία, είναι σημαντικό το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα να εστιάσει στην ενίσχυση του περιεχομένου της εκπαίδευσης στα σχολεία και τα ΑΕΙ. Το υψηλό ποιοτικά περιεχόμενο σπουδών μπορεί να διασφαλίσει την ύπαρξη των αναγκαίων για τους Έλληνες μαθητές γνώσεων και δεξιοτήτων βάσει των οποίων θα συνεισφέρουν στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη και μελλοντική βελτίωση της ζωής στην Ελλάδα.

Ζητήματα πολιτικών

Η Ελλάδα πλέον σταδιακά εξέρχεται από μία δεκαετία σοβαρής οικονομικής κρίσης. Επενδύοντας στην τρέχουσα μεταρρυθμιστική ατζέντα στην εκπαίδευση, τα μελλοντικά σχέδια πρέπει να εστιάσουν στην ανάδειξη των μαθητών στο επίκεντρο της εκπαιδευτικής πολιτικής. Τα όποια σχέδια οφείλουν να προτείνουν το μέλλον που η Ελλάδα οραματίζεται για τα παιδιά της. Για να γίνει αυτό το μέλλον εφικτό, είναι σημαντικό να εντοπιστούν και να αντιμετωπιστούν τα βασικά διακυβεύματα σε επίπεδο πολιτικής.

Διακυβέρνηση και χρηματοδότηση

Η ελληνική εκπαίδευση, όπως και άλλοι τομείς της δημόσιας σφαίρας, είναι ενσωματωμένη σε μία διοικητική πυραμιδωτή δομή. Τα σχολεία είναι μονάδες ενός ευρύτερου συστήματος. Οι «σχολικές μονάδες» έχουν διάσπαρτες και διάχυτες αρμοδιότητες και χρηματοδοτήσεις, περιορισμένη αυτονομία καθώς πολλές αποφάσεις και εντολές υπαγορεύονται απ' έξω.

Η απουσία συγκριτικών ποσοτικών δεδομένων όσον αφορά τη χρηματοδότηση της εκπαίδευσης δεν επιτρέπει ακριβή αποτύπωση της υποχρηματοδότησης του συστήματος. Επίσης, δεν επιτρέπει την ανάδειξη των προκλήσεων από τις περιορισμένου χρόνου προσλήψεις των αναπληρωτών εκπαιδευτικών που ενίοτε οδηγούν σε ανεπάρκειες.

Εστιάζοντας στη μάθηση

Υπάρχει εθνική δέσμευση για την επίτευξη μεγαλύτερης ισότητας στην παροχή εκπαίδευσης όπως επίσης και στα μαθησιακά αποτελέσματα. Οι τρέχουσες προκλήσεις σχετίζονται με το πώς το σύστημα διαχειρίζεται τις ανισότητες, με θεσμούς όπως οι ΖΕΠ, το ολοήμερο σχολείο και η υποστήριξη της εκπαίδευσης των προσφύγων.

Όλα τα ολοήμερα σχολεία αποσκοπούν ειδικότερα στο πώς θα βοηθήσουν τους μαθητές και τους γονείς τους με τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος πρόσφορου σε πρόσθετη σχολική υποστήριξη και στην ανάπτυξη ποικίλων δραστηριοτήτων.

Γενικότερα, οι τρέχουσες μεταρρυθμίσεις στα προγράμματα σπουδών και στο Λύκειο παρέχουν μία ευκαιρία για την ενίσχυση των μαθησιακών ικανοτήτων όλων των μαθητών. Τα

τεράστια διακυβεύματα που συνδέονται με τις Πανελλήνιες εξετάσεις για την είσοδο στην τριτοβάθμια εκπαίδευση πρέπει να αντιμετωπιστούν. Η «παραπαιδεία» έχει λάβει τεράστιες διαστάσεις που υπονομεύουν το ρόλο του σχολείου και της μάθησης καθώς εστιάζει αποκλειστικά σε τεχνικές με στόχο τα επιτυχή αποτελέσματα στις εξετάσεις. Επιπλέον, η αυξανόμενη εξάρτηση της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης από τους αναπληρωτές εκπαιδευτικούς δημιουργεί σοβαρά προβλήματα στο εκπαιδευτικό σύστημα.

Μια αναδυόμενη κουλτούρα βελτίωσης του σχολείου

Με ένα σώμα εκπαιδευτικών στην Ελλάδα καλά καταρτισμένο και αφοσιωμένο, το σχολείο μπορεί να βελτιωθεί περαιτέρω με την πρόσληψη εκπαιδευτικών και διευθυντών υψηλής ποιότητας, την αναθεώρηση των εργασιακών συνθηκών, την καλύτερη κατανομή εκπαιδευτικών στα σχολεία και τη συνεχή υποστήριξη για την ανάπτυξη του επαγγελματισμού τους. Μία εμβρυακή κουλτούρα λογοδοσίας ως μέσου βελτίωσης αποτυπώνεται σε πρωτοβουλίες όπως η βάση δεδομένων My School, η εισαγωγή της αυτοαξιολόγησης της σχολικής μονάδας, η αξιολόγηση των στελεχών της εκπαίδευσης και η θέσπιση της ΑΔΙΠΠΔΕ (Αρχή Διασφάλισης Ποιότητας στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση).

Η υψηλή προστιθέμενη αξία της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Η ελληνική κοινωνία αποδίδει μεγάλη αξία στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ωστόσο, ακόμα και πριν την οικονομική κρίση, η επαγγελματική απορρόφηση των αποφοίτων ΑΕΙ ήταν χαμηλότερη από τις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες. Η ελληνική τριτοβάθμια εκπαίδευση γνώρισε τα τελευταία χρόνια σαρωτικές αλλαγές. Ένα αναπτυσσόμενο σύστημα λογοδοσίας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση κερδίζει έδαφος.

Υπάρχει αυξανόμενη συναίνεση για τη βέλτιστη προσέγγιση ώστε το σύστημα να υπερβεί τους καταναγκασμούς που παρήγαγε η οικονομική κρίση. Ο εξαιρετικά λεπτομερής και τεχνικός χαρακτήρας της ελληνικής νομοθεσίας, μαζί με τις συχνές νομοθετικές αλλαγές, οδήγησε σε ένα εξαιρετικά σύνθετο τρόπο διακυβέρνησης και χρηματοδότησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Συστάσεις

Η ανάλυση των πολιτικών και των πρακτικών εκπαιδευτικών συστημάτων με υψηλές επιδόσεις έδειξαν ότι υπάρχουν κάποιες βασικές αρχές οι οποίες μπορεί να αποτελέσουν οδηγό για τις κυβερνήσεις: να έχουν σαφείς στόχους, που είναι κατανοητές στο κοινό και να έχουν τη στήριξή του, να επενδύσουν στον επαγγελματισμό των εκπαιδευτικών, την πρόσληψη νέων και την ανάπτυξη εξάιρετων δασκάλων και στελεχών, να οικοδομήσουν δομές και θεσμούς υποστήριξης και βελτίωσης της εκπαίδευσης, να διασφαλίσουν ότι τα συστήματα αξιολόγησης παρέχουν αντικειμενική πληροφόρηση για τα αποτελέσματα και τους

σκοπούς της λογοδοσίας και της βελτίωσης, να εστιάσουν στα επιτεύγματα του κάθε σχολείου χωριστά, να εστιάσουν δηλαδή στις μονάδες που η διδασκαλία και η μάθηση πραγματώνεται. Οι βελτιώσεις σε ολόκληρο το εκπαιδευτικό σύστημα μπορούν να επέλθουν με ισχυρή, συνεκτική και διαρκή πολιτική υποστήριξη και ηγεσία.

Η Ελλάδα έχει εισάγει ένα αριθμό μεταρρυθμίσεων οι οποίες αγγίζουν πολλές από τις σημαντικότερες πτυχές της εκπαίδευσης. Ο ΟΟΣΑ συστήνει ότι η Ελλάδα πρέπει να συνεχίσει να εστιάζει στη βελτίωση της ποιότητας και της ισότητας στο εκπαιδευτικό της σύστημα και στη μάθηση των μαθητών και των φοιτητών και προτείνει σειρά από μέτρα πολιτικής.

Η σύνδεση διακυβέρνησης και χρηματοδότησης να εστιάζει περισσότερο στο σχολείο

Ο εξορθολογισμός και η βελτίωση της διακυβέρνησης και της χρηματοδότησης της ελληνικής εκπαίδευσης είναι αναγκαία για την καλή λειτουργία της εκπαίδευσης και των σχολείων. Για την ευημερία του κάθε σχολείου ξεχωριστά η διακυβέρνηση και χρηματοδότηση πρέπει να συνδέονται. Αυτό απαιτεί συγκρότηση ενός οράματος για την εκπαίδευση που θα είναι εξολοκλήρου προσανατολισμένο στο μέλλον, σαφή εικόνα για τους διαθέσιμους πόρους, ανάπτυξη και υποστήριξη των οργάνων που συγκροτούν το σχολείο, απόδοση στα σχολεία μιας διακριτής ταυτότητας και δικών τους δυνατοτήτων. Απαιτεί επίσης τη δημιουργία σώματος μόνιμων εκπαιδευτικών το οποίο μπορεί να συμβάλλει στην ανάπτυξη ισχυρών εκπαιδευτικών θεσμών και να παρέχει εκπαίδευση υψηλού επιπέδου στους μαθητές τους.

Στήριξη της μάθησης για όλους τους μαθητές

Η προσήλωση της Ελλάδας στην ισότητα μπορεί να εξισορροπηθεί ενισχύοντας τις προσπάθειες διατήρησης και βελτίωσης της ισότητας και της ποιότητας σε όλα τα επίπεδα και εστιάζοντας ταυτόχρονα στους λιγότερο ευνοημένους. Πιο συγκεκριμένα, οι υψηλότερες επιδόσεις όλων των μαθητών μπορούν να επιτευχθούν με την αύξηση των προσδοκιών, με την προσαρμογή του εκπαιδευτικού συστήματος σε μελλοντικά επιτεύγματα μέσω της τρέχουσας μεταρρύθμισης των αναλυτικών προγραμμάτων, με τη μείωση του ειδικού βάρους των Πανελληνίων εξετάσεων και μέσω της επανεξέτασης των επιπτώσεων της παραπαιδείας στο δημόσιο σχολείο. Ταυτόχρονα, είναι σημαντικό να συνεχίσει η χώρα να δίνει βάρος σε στοχευμένες παρεμβάσεις στους μαθητές που προέρχονται από ευάλωτες κοινωνικές ομάδες και στα μη προνομιούχα σχολεία.

Στήριξη στη βελτίωση του σχολείου

Η Ελλάδα διαθέτει ένα αφοσιωμένο σώμα εκπαιδευτικών με μέτριες επιδόσεις. Υπάρχει ανάγκη για ένα περιβάλλον εντός του οποίου μπορεί να βελτιώνεται το σχολείο. Το περιβάλλον αυτό απαιτεί: βελτίωση της διοικητικής διαχείρισης των εργαζομένων όσον αφορά την κατανομή τους, στήριξη των ατομικών και συλλογικών διαδικασιών

επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών και των διευθυντών, συγκρότηση μιας στρατηγικής αξιολόγησης για τη λογοδοσία και τη βελτίωση των σχολείων. Επιπλέον, αναγκαίοι όροι για την επιτυχία των στόχων αυτών είναι η ανάπτυξη πρακτικών εργαλείων και διαδικασιών για την αξιολόγηση των σχολείων και των διευθυντών όπως επίσης έγκυρες και αξιόπιστες αξιολογήσεις των μαθητών.

Διασφάλιση προϋποθέσεων για μια αποτελεσματική τριτοβάθμια εκπαίδευση

Οι Έλληνες απόφοιτοι ΑΕΙ έχουν υψηλά ποσοστά πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αλλά σημειώνουν χαμηλότερες επιδόσεις στο γραμματισμό, τις μαθηματικές δεξιότητες και την επίλυση προβλημάτων σε σύγκριση με τους αποφοίτους άλλων χωρών που συμμετέχουν στη διεθνή έρευνα *Programme for the International Assessment of Adult Competencies* (PIAAC) του ΟΟΣΑ. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό να επενδύσει η χώρα στις προϋποθέσεις που θα ενισχύσουν την αποτελεσματικότητα, και την επίτευξη υψηλής ποιότητας και επιδόσεων στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Μία πτυχή που μπορεί να τεθεί ως στόχος αφορά τη βελτίωση της διακυβέρνησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης τόσο ως σύνολο όσο και των επιμέρους θεσμών της. Χρειάζεται μία προοδευτική προσέγγιση μεγαλύτερης αυτονομίας των θεσμών, σύνδεσης του συστήματος χρηματοδότησης με την κυβερνητική στρατηγική για την τριτοβάθμια εκπαίδευση και εξισορρόπηση της μεγαλύτερης αυτονομίας και της αύξησης της λογοδοσίας.